

„Agaricoid clade“

patří sem drtivá většina tmavovýtrusých lupenatých hub

nejasné postavení mají rody:

Cystoderma (zrnivka)

plodnice moučnatě poprášená (sféroocysty)
závoj vyvinut, lupeny vykrojené, bílé
výtrusy často amyloidní
terestriční saprofyti

C. carcharias (z. žraločí)
na holé zemi ve smrčinách

Phaeolepiota (bedlovnice)

habituálně podobné (a zřejmě i příbuzné)
předchozímu rodu
velké plodnice (klobouk až 30 cm v prům.)
lupeny a výtrusný prach hnědavé
spory inamyloidní
terestrický saprofyt na humózních místech
jediný zástupce *P. aurea* (b. zlatá)
vzácný nitrofilní druh

čeleď *Nidulariaceae* (hnízdovkovité)

gasteroidní typy s velmi odvozenou morfologií

pohárovitá plodnice v mládí kryta blankou (tzv. epifragmou)

výtrusy ukryty v pecičkách (peridiolách) na dně

za zralosti vyvrstěny vodou, zachycení

na vegetaci pomocí provázkovitého funikulu

saprofyti na rostlinných zbytcích

Crucibulum laeve (pohárovka obecná)

běžná na tlejících rostlinných zbytcích

Cyathus striatus (číšenka rýhovaná)

hojná na tlejícím dřevě

čeleď *Agaricaceae* (pečárkovité)

klobouk často šupinatý, lupeny volné
závoj a prsten vyvinuty, třeň vylomitelný
výtrusy hladké, bezbarvé až černohnědé, často dextrinoidní
saprofytické (většinou pozemní) druhy

Agaricus (pečárka, žampion)

temně hnědý výtrusný prach

A. bisporus (p. dvouvýtrusá)

nejpěstovanější druh houby na světě

A. xanthoderma (p. zápašná)

intenzivně žlutnoucí povrch i dužnina
nápadný pach po karbolu
mírně jedovatý druh

Macrolepiota (bedla)

velké plodnice, šupinatý klobouk, bílé lupeny
oblíbené jedlé houby

M. rachodes (b. červenající)

běžný jedlý druh, hlavně humózní smrčiny

L. cristata (b. hřebenitá)

Lepiota (bedlička)

drobné druhy, některé silně toxické (amanitin)
(*L. pseudoheveola*, *L. brunneoincarnata*)

Endoptychum agaricoides (střečan bedlovitý)

gasteroidní typ, uvnitř plodnice deformované
lupeny, za zralosti se rozpadající v prach
vzácný teplomilný druh

Leucoagaricus/Leucocoprinus (bedla)
několik druhů - symbióza s mravenci
rodu *Atta*

Leucocoprinus birnbaumii (bělohnojník žlutý)
původně tropický, v mírném pásu zdomácněl
ve sklenících a v bytech v květináčích

www.mycology.com

Coprinus (hnojník)
dříve šířeji pojímaný rod, většina bývalých
zástupců patří do čeledi *Psathyrellaceae*
saprofyti, obvykle na pohnojených místech

C. comatus (h. obecný)

v mládí jedlý a chutný, někdy pěstován

www.mycology.com

Montagnea radiosa (květka písečná)
částečně gasteroidní typ odvozený od rodu *Coprinus*
redukované lupeny na okraji klobouku
xerothermní stanoviště, vzácná (v ČR chráněna)

čeleď *Lycoperdaceae* (pýchavkovité)

epigeická gasteroidní plodnice, na povrchu vícevrstevná okrovka, teřich obsahuje vlášení (kapilicium), někdy vyvinuta sterilní subgleba („stopka“)

hyfy bez přezek, spory kulovité, hnědavé, uvolňují se otvorem na temeni nebo rozpadem celé plodnice

pozemní (příp. dřevní) saprofyti, blízce příbuzní bedlovitým houbám

řada oblíbených jedlých druhů

Lycoperdon (pýchavka)

subgleba vyvinuta

za zralosti okrouhlý otvor na temeni

L. perlatum (p. obecná)

B. plumbea (p. šedivá)

Bovista (prášivka)

subgleba chybí

plodnice se otvírají na vrcholu

Disciseda (žaludice)

vnější okrovka se obřízně odlupuje,
miskovitá dolní část zůstává připevněna k
zemi, zbytek se uvolňuje a je hnán větrem,
otvor se vytváří naspodu vnitřní okrovky
xerofilní druhy

D. candida (ž. bělostná)

Calvatia (plešivka)

subgleba vyvinutá
okrovka se v horní části rozpadá
velké plodnice

C. utriformis (p. dlabaná)

Langermannia gigantea (vatovec obrovský)
až přes 50 cm velké plodnice
peridie se za zralosti zcela rozpadá
oblíbená jedlá houba
růst zejména na dusíkem bohatých místech

Mycenastrum corium (škárka hvězdovitá)
vnitřní okrovka tlustá, ztuha kožovitá, za zralosti se hvězdovitě rozpukává
vlášení charakteristicky ostnité, hyfy přezkaté
spory kulovité, hnědavé, síťnaté
xerofilní nitrofilní saprofyt nelesních (hl. písčítých) stanovišť
kosmopolitní
(někdy řazena do monotypické čeledi
Mycenastraceae)

čeled' *Tulostomataceae* (palečkovité)

gasteroidní typy; nadzemní plodnice s dřevnatou „stopkou“, na vrcholu ± kulovitá peridie

přezky přítomny

gleba za zralosti prachovitá

saprofytické druhy suchých stanovišť

Tulostoma (palečka)

drobné plodnice, peridie s otvorem na vrcholu
xerothermní biotopy

Battarraea stevenii (battarrovka Stevenova)

až 30 cm vysoká dřevnatá stopka s pochvou na bázi, peridie se otvírá obřízně
(polo)pouštní houba, v ČR výjimečně na speciálních stanovištích (stodoly, převisy, dutiny stromů)

čeleď *Hydnangiaceae* (lanýžovcovité)

kloboukaté nadzemní plodnice nebo podzemní břichatky

bezbarvé kulovité ostnité neamyloidní spory, bazidie často bisporické
mykorizní

Laccaria (lakovka)

výrazně zbarvené plodnice, suchý klobouk
řídké tlusté přirostlé lupeny
mykorizní, často pionýrské druhy

L. amethystina (l. ametystová)

Hydnangium (lanýžovec)

± podzemní gasteroidní plodnice

H. carneum - mykoriza s r. *Eucalyptus*

čeleď *Psathyrellaceae* (křehutkovité)

někdy závoj, prsten zřídka

velmi tmavé výtrusy (hnědé až černé)

saprofyti, obvykle na humózních místech

Coprinellus, *Coprinopsis*, *Parasola* (hnojník)

náleží sem většina zástupců přeřazených z rodu

Coprinus

lupeny se za zralosti rozplývají

saprofyti, často na pohnojených místech

Coprinopsis atramentaria (h. inkoustový)

v mládí jedlý, ale v kombinaci s alkoholem tzv.

antabusový efekt - mírná otrava (coprin)

dříve používán k výrobě trvanlivého inkoustu

P. piluliformis (k. vodomilná)

Psathyrella (křehutka)

hnědý hygrofánní klobouk

bělavý třeň, někdy závoj

humózní místa, i na dřevě

<http://digilander.libero.it/sunflower45/coprinus/coprinusplicatilis.jpg>

Parasola plicatilis (h. řasnatý)

drobné „deštníčkovité“ plodnice, pozemní

čeleď *Bolbitiaceae* (slzečnickovité)

pokožka klobouku tvořena kulovitými či hruškovitými buňkami
velum zřídka (závoj), cystidy obvykle přítomny, výtrusný prach hnědý
saprofytické druhy

Agrocybe (polnička)

dostí masité druhy
suchý klobouk, často vyvinut prsten

A. praecox (p. raná)

B. vitellinus (s. žlutkový)

Bolbitius (slzečník)

slizký klobouk, lupeny ±volné
na dřevě, slámě hnoji aj.

Conocybe (čepičatka, sametovka)

suchý klobouk

celá plodnice uniformně žlutohnědá

typické kuželkovité cystidy

Galeropsis (špičatička)

gasteroidní (sekocioidní) typ příbuzný

r. *Conocybe*

klobouk i v dospělosti uzavřený

uvnitř deformované lupeny

xerofilní druhy nelesních stanovišť

čeleď *Cortinariaceae* (pavučincovité)

lupeny různě připojené (nikoliv volné)

velum (pokud přítomno) pavučinovitě

rezavý nebo hnědý výtrusný prach

mykorizní, méně saprofyti

řada toxických zástupců

C. orellanus (p. plyšový)

jedna z nejjedovatějších hub v Evropě

mimořádně dlouhá doba latence (2-20 dní)

toxin orellanin vyvolává těžké poškození ledvin

Cortinarius (pavučinec)

nejpočetnější rod lupenatých hub (uvádí se 1000 až 2000 druhů)

plodnice s pavučinovitým závojem, nejrůznější velikost i zbarvení

bradavčité výtrusy, rezavý výtrusný prach

pouze mykorizní zástupci

podrody: *Phlegmacium* (pahřib), *Telamonia* (pásenka), *Dermocybe* (kožohlav) aj.

Rozites caperata (sluka svraskalá)

~pavučince, ale blanitý prsten
kyselé borůvkové smrčiny a bory
mimořádně chutný mykorrhizní druh

Leucocortinarius bulbiger (bělopavučinec hlíznatý)

hladké bezbarvé výtrusy, jinak zcela podobný
pavučincům podrodu pahřib
jedlý

Gymnopilus (šupinovka)

plodnice s žlutými, rezavými až hnědými odstíny
často hořká chuť
výtrusy bradavčité, v.p. hnědorezavý
dřevní, příp. pozemní saprofyti

G. penetrans (š. pařezová)

velmi běžný druh na tlejícím dřevě listnáčů i jehličnanů

čeleď *Hymenogastraceae* (hlízovité)

nedávno vyčleněna z čel. *Cortinariaceae*,
s níž má dost společných znaků

Hebeloma (slzivka)

slizký klobouk, hnědé, často slzící lupeny s
bělavým ostrím (cheilocystidy)
někdy pavučinovitý závoj
výtrusný prach hnědý, spory bradavčité
dužnina obvykle zemitý pach (nebo „kakao“)
výhradně mykorizní druhy

H. crustuliniforme (s. oprahlá)

Alnicola (kržatka)

drobné plodnice, klobouk suchý
výtrusný prach hnědý, spory bradavčité
mykorizní (olše, vrby)

Hymenogaster (hlíza)

podzemní mykorizní břichatky, blízce příbuzné r. *Alnicola*

H. tener (h. něžná)

Phaeocollybia (kržatka)

kuželovitý klobouk, hluboce kořenující třeň
nápadné cheilocystidy, bradavčité výtrusy
citlivé mykorizní druhy jehličnatých lesů
většina našich zástupců kriticky ohrožena

Galerina (čepičatka)

drobné hnědavé plodnice se zbytky vlna na třeni (někdy prsten)
výtrusný prach rezavý, výtrusy bradavčité, řidčeji hladké
výrazné cystidy
dřevní či pozemní saprofyti, někteří zástupci silně toxičtí

G. marginata (č. jehličnanová)

saprofyt na dřevě či detritu
prudce jedovatá - obsahuje amanitin

P. semilanceata (l. kopinatá)

Psilocybe (lysohlávka)

klobouk často lepkavý a/nebo hygrofánní
velum obvykle pomíjivé, výtrusný prach s fialovým nádechem
halucinogenní zástupci modrající (sect. *Caerulescentes*)
rituály středoamerických Indiánů - *Ps. cubensis* aj.

čeleď *Strophariaceae* (límcovkovité)

zpravidla se vyvíjí velum partiale (závoj)

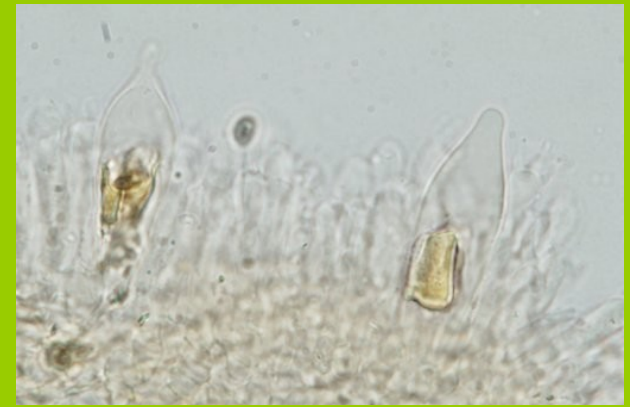
v hymeniu často chrysocystidy

přezky vždy přítomny

výtrusy hladké, tmavé

hnědý až fialově hnědý výtrusný prach

dřevní, humusoví či koprofilní saprofyti, příp. paraziti dřevin (nikdy mykorizní)

Stropharia (límcovka)

často jasně zbarvený, za vlhka lepkavý či slizký klobouk

třeň obvykle s prstenem

chrysocystidy vyvinuty

výtrusný prach s fialovým nádechem

S. aeruginosa (l. měděnková)

www.mycology.com

S. rugosoannulata (l. vrásčitoprstenná)
pěstovaný jedlý druh

Hypholoma (třepenitka)

růst často v trsech

suchý klobouk, velum pavučinovité

chrysocystidy vyvinuty

výtrusný prach s fialovým nádechem

dřevní i pozemní saprofyti

H. capnoides (t. maková)

dřevo jehličnanů, makově zbarvené lupeny

jedlý druh

H. fasciculare (t. svazčitá)

sírově žlutá dužnina, zelenavé lupeny

silně hořký, jedovatý druh

Pholiota (šupinovka)

suchý či slizký nehygrofánní klobouk
často šupinatý; hnědý výtrusný prach
zpravidla dřevní saprofyti až paraziti

P. populnea (š. zhoubná)

hojný agresivní parazit topolů

P. squarrosa (š. kostrbatá)

hojný saproparazit na nejrůznějších dřevinách

Kuehneromyces mutabilis

(opeňka měnlivá)

lysý hygrofánní klobouk
mimořádně chutná jedlá houba

Pholiota nameko – v Japonsku oblíbená
pěstovaná houba

čeleď *Inocybaceae* (vláknicovité)

donedávna řazena mezi pavučincovité houby

je to zřejmě sesterská skupina čel. *Crepidotaceae*

Inocybe (vláknice)

klobouk kuželovitý, charakteristicky radiálně vláknitý

lupeny hlínově hnědé s bělavým ostřím

cystidy často tlustostěnné, s inkrustacemi (metuloidy)

někdy závoj - pavučinka, často spermatický pach

výhradně mykorizní druhy, řada druhů jedovatých

I. erubescens (v. Patouillardova)

poměrně masité plodnice, stářím a otlakem červenají

časně letní druh, působí silné otravy (muskarin)

I. geophylla (v. zemní)

jeden z běžných jedovatých druhů

čeled' *Crepidotaceae* (trepkovitkovité)

třeň často krátký, postranní n. zcela chybí
cheilocystidy přítomny, velum vždy chybí
v.p. hnědavý

drobné, zpravidla dřevní saprofytické druhy

Crepidotus (trepkovitka)

plodnice drobné, zpravidla bělavé
bokem přirostlé (± bez třeně)

spory obvykle bradavčité

saprofyti na kmenech, větvičkách, vz. pozemní

C. cesatii (t. Cesatiho)

Simocybe (kržatka)

malé hnědoolivové plodnice s centrálním
až postranním třeněm

spory hladké

dřevní saprofyti

S. centunculus (k. hnědoolivová)